

THE PROTECTION AND PRESERVATION OF ARCHIVAL MATERIAL IN POZEGA EXEMPLIFIED LEGACY PH. D. JOSEPH BUTURCA

ZAŠTITA I ČUVANJE ARHIVSKOG GRADIVA U POŽEGI NA PRIMJERU OSTAVŠTINE PROF. DR. JOSIPA BUTURCA

RADONIC, Tomislav & SNAJDER, Ivica

Abstract: *In the National Archives in Pozega kept part of the legacy of Joseph Buturca, senior archivist, doctor of historical science, university professors, priests. This paper deals with the protection and preservation of archival records, the person who represents a valuable source of promoter historical value of the Croats and the times in which he lived and worked*

Keywords: *archives, legacy, Pozega*

Sažetak: *U Drežavnom arhivu u Požegi čuva se dio ostavštine Josipa Buturca, višeg arhivista, doktora povijesnih znanosti, sveučilišnog profesora, svećenika. U radu se obrađuje zaštita i čuvanje arhivskog gradiva, osobe, koji predstavlja vrijedan izvor promicatelja povijesne vrijednosti Hrvata i vremena u kojem je živio i radio.*

Ključne riječi: *arhivsko gradivo, ostavština, Požega*

Authors' data: Tomislav, **Radonić**, pred. prof. Državni arhiv Odjel u Požegi, Županijska 13, Požega, dasb-arhiv-pz@po.t-com.hr; Ivica, **Šnajder**, v. pred. mr.sc. Veleučilište u Požegi, Vukovarska 17, Požega, isnajder@vup.hr

1. Uvod

Zaštita arhivskog gradiva obuhvaća osiguranje primjerenih uvjeta za dugoročno čuvanje gradiva, praćenje njegova stanja i djelovanje na moguće izvore oštećivanja ili gubitka, planiranje i jačanje sposobnosti za provođenje redovitih i posebnih mjera zaštite i postupke kojima se otklanjaju ili umanjuju posljedice oštećenja. Arhivsko gradivo Josipa Buturca preuzeto je u Državni arhiv Odjel u Požegi, 16. listopada 1995. godine, kao poklon inž. Lojze Buturca iz Siska, univerzalnog nasljednika iz pokojnog brata prof. dr. Josipa Buturca i predstavlja vrijednu arhivsku ostavštinu. [1] Josip Buturac se rodio 14. studenoga 1905. godine u Slavoniji, u Grabarju, nedaleko Požege. Djetinjstvo je proveo u Djedinoj Rijeci. Pučku školu polazio je u Ruševu kod Čaglina 1913.-1917., a gimnaziju u Požegi, Travniku i Zagrebu 1917.-1925. godine. Bogoslovne znanosti završio je u Zagrebu (1925.-1929.), gdje je i zaređen za svećenika. U Rimu na Sveučilištu Gregoriana studirao je crkvenu povijest i pomoćne povijesne znanosti (1934.-1936.), a studij je završio licencijatskom diplomom (magisterijem). Na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu Josip Buturac je završio hrvatsku nacionalnu povijest i etnologiju. Od 1939.-1940. godine radio je u Nadbiskupijskoj kancelariji, Nadbiskupskom arhivu i uredništvu Katoličkog lista u Zagrebu. Kao arhivist, a potom i viši arhivist Josip Buturac je radio (1941.-1965.) u Hrvatskom državnom arhivu u Zagrebu, Nadbiskupskom i Kaptolskom arhivu.

Na Bogoslovnom fakultetu u Zagrebu Josip Buturac je radio kao sveučilišni profesor predavajući crkvenu povijest (1944.-1945. i 1953.-1962.). Doktorirao je 1944. godine na istom fakultetu s temom „Katolička crkva u Slavoniji za turskog vladanja“. Za izvanrednog profesora izabran je 1958. godine na Bogoslovnom fakultetu u Zagrebu. Dr. Josip Buturac otišao je u mirovinu 1966. godine, nastanivši se u bivšem feudalnom dvorcu Lovrečina Grad nedaleko Vrbovca, samostanu časnih sestara milosrdnica, čiji je bio duhovnik i misnik. Tu je i umro 5. listopada 1993., u 88. godini života, a sahranjen je u Ruševu, nedaleko Požege.

2. Rukopisna ostavština

Veliki doprinos dao je Buturac u arhivskoj struci. Bio je prvi koji je stručno i temeljito pisao o problematici arhivistike, stvarajući tako i novu arhivsku terminologiju. Marljivo je prikupljao, obrađivao i sređivao arhivsko gradivo, ukazujući na njegovu vrijednost, a prezentacijom javnosti čuvao nacionalnu arhivsku baštinu od uništenja i zaborava. Buturca ističemo kao vrijednog istraživača crkvene prošlosti. [2]

Bibliografija dr. Josipa Buturca govori nam o bogatstvu njegovog povijesnog djela. Objavio je više od 30 samostalnih radova u obliku knjiga, monografija i više tisuća članaka u više od 60 raznih edicija, časopisa, enciklopedija, zbornika i novina. Bio je vanjski suradnik HAZU u Odboru za narodni život i običaje i u Onomastičkom odboru. [3]

3. Osnovni sadržaj i sačuvanost

Osobni arhivski fond dr. Josip Buturac (1921.-1995.) stručno je obrađivan u Državnom arhivu Odjelu u Požegi (HR-DASB-PŽ-290) i sadržajno obuhvaća šest cjelina. To su: OSOBNİ DOKUMENTI, AUTOBIOGRAFSKI MATERIJAL, KORESPONDENCIJA, PRILOZI, FOTOGRAFIJE i NOVINSKI ISJEČCI. [4]

3.1. Osobni dokumenti

Obuhvaćaju vremensko razdoblje od 1925.-1993. godine, a odnose se na dokumente o rođenju, dokumente o liječenju, mirovini, depozitu, smrti, školske svjedodžbe, indekse s fakulteta, diplome, putovnice, vojnu knjižicu, imenovanja, oporuku i obavijest o smrti dr. Josipa Buturca.

3.2. Autobiografski materijal

Sadrži opis života i rada, rukopisne zapise dr. Josipa Buturca nastale u vrijeme, njegovih, duhovnih vježbi, Dnevnik 1931.-1985., bilješke iz opće povijesti, Zabilježbe 1945.-1985., Moje uspomene 1905.-1993., Regeste župa sv. Đurađ, Granešine, Križevaca, Kaptola, Nedelišća, Pakraca, Požege, Vrbovca, Zeline, Spomenice Djedine Rijeke.

3.3. Korespondencija 1970.-1993.

Sadrži stručnu poslovnu i privatnu prepisku, poslana i primljena pisma i dopisnice (1970.-1993.), te ugovor o tiskanju publikacije „Spomenici grada Požege i okolice 1227-1765.“

Kut.	Sign.	Sadržaj
------	-------	---------

3.3.1. GODINA 1970.

3.3.1.1 2.11. - dva pisma dr. Josipa Buturca, Rudolfu Heliju, rukovoditelju Posebnog odjeljenja Slav. Požega Historijskog arhiva Slav. Brod

3.3.2. GODINA 1971.

3.3.2.1. 17.3. - pismo dr. Josipa Buturca upućeno Rudolfu Heliju u arhiv

3.3.2.2. 21.4. - pismo dr. Josipa Buturca upućeno Historijskom arhivu Slav.Požega

3.3.2.3. 25.4. - promemorija dr. Josipa Buturca u vezi s publikacijom „Spomenici Požege i okolice 1227.-1765.“

3.3.2.4. 4.5. - pismo dr. Josipa Buturca upućeno R. Heliju u Arhiv

3.3.2.5. 9.7. - pismo dr. Josipa Buturca upućeno Historijskom arhivu Slav. Požega

3.3.2.6. 29.7. - ugovor o pisanju publikacije „Spomenici grada Požege i okolice 1227.-1765.“ između Historijskog arhiva Slav. Brod – Posebnog odjeljenja Slav. Požega i dr. Josipa Buturca iz Vrbovca

- 3.3.2.7. 5.8. - pismo dr. Josipa Buturca upućeno Historijskom arhivu Slav. Požega
- 3.3.2.8. 5.9. - dopisnica dr. Josipa Buturca upućena R. Heliju u Arhiv
- 3.3.2.9. 22. 10. - pismo dr. Josipa Buturca upućeno R. Heliju u Arhiv
- 3.3.2.10. 21. 12. - pismo dr. Josipa Buturca upućeno Arhivu u Požegi
- 3.3.3. GODINA 1972.**
- 3.3.3.1. 24.2. - pismo dr. Josipa Buturca upućeno Arhivu u Požegi
- 3.3.3.2. 1.3. - prijepis pisma dr. Josipa Buturca upućen Josipu Langhameru, direktoru Muzeja Požeške kotline
- 3.3.3.3. 13.5. - pismo R. Helija upućeno dr. Josipu Buturcu u Lovrečina Grad
- 3.3.3.4. 17.5. - pismo dr. Josipa Buturca upućeno Arhivu u Požegi
- 3.3.3.5. 12.10. - pismo dr. Josipa Buturca upućeno Arhivu u Požegi
- 3.3.4. GODINA 1973.**
- 3.3.4.1. 10.2. - pismo dr. Josipa Buturca upućeno Arhivu u Požegi
- 3.3.4.2. 15.4. - pismo dr. Josipa Buturca upućeno Arhivu u Požegi
- 3.3.4.3. 5. 7. - pismo R. Helija upućeno dr. Josipu Buturcu u Lovrečina Grad
- 3.3.4.4. 7.7. - pismo dr. Josipa Buturca upućeno Arhivu u Požegi
- 3.3.4.5. 15.10. - pismo R. Helija upućeno dr. Josipu Buturcu u Lovrečina Grad
- 3.3.4.6. 19.10. - pismo dr. Josipa Buturca upućeno Arhivu u Požegi
- 3.3.4.7. 22.12. - Aneks ugovora o pisanju knjige „Spomenici grada Požege i okolice 1227.-1765.“ Između Arhiva u Požegi i dr. Josipa Buturca
- 3.3.5. GODINA 1974.**
- 3.3.5.1. 9.1. - pismo dr. Josipa Buturca upućeno Arhivu u Požegi
- 3.3.5.2. 19.3. - pismo dr. Josipa Buturca upućeno Arhivu u Požegi
- 3.3.5.3. 17.5. - pismo dr. Josipa Buturca upućeno Arhivu u Požegi
- 3.3.6. GODINA 1975.**
- 3.3.6.1. 9.4. - pismo dr. Josipa Buturca upućeno Arhivu u Požegi
- 3.3.6.2. 31.4. - pismo dr. Josipa Buturca upućeno Arhivu u Požegi
- 3.3.6.3. 21.7. - pismo dr. Josipa Buturca upućeno Arhivu u Požegi
- 3.3.7. GODINA 1976.**
- 3.3.7.1. 3.3. - pismo dr. Josipa Buturca upućeno Arhivu u Požegi
- 3.3.7.2. 5.3. - recenzija rukopisa dr. Josipa Buturca „Spomenici grada Požege i okolice 1227.-1765.“ učinjena od dr. Josipa Adamčeka iz Zagreba
- 3.3.8. GODINA 1977.**
- 3.3.8.1. 3.9. - pismo dr. Josipa Buturca upućeno predsjedniku Skupštine općine u Požegi
- 3.3.9. GODINA 1983.**
- 3.3.9.1. 22.4. - pismo dr. Josipa Buturca upućeno Arhivu u Požegi
- 3.3.10. GODINA 1993.**
- 3.3.10.1. 26.9. - pismo dr. Josipa Buturca voditelju Arhiva u Požegi

3.4. Prilozi

Pjesme koje je pisao Josip Buturac od 1921.-1925. obuhvaćaju sedam zbirki od kojih je šest u rukopisu, a jedna je pisana strojem. Sačuvani su i Brevijari kojima se služio Josip Buturac.

3.5 i 3.6. Fotografije i Novinski članci

Dio nekonvencionalnog arhivskog gradiva iz života i rada dr. Josipa Buturca.

4. Vrednovanje arhivskog gradiva

Arhivsko gradivo u cjelini je dobro sačuvano.

Josip Buturac dajući značajno mjesto povijesnim izvorima u istraživanjima prošlosti, posebice Požege i okolice, predložio je 1970. godine tadašnjem historijskom arhivu Posebnom odjeljenju u Požegi izdavanje publikacije Spomenici grada Požege i okolice 1227.-1765. Požeški arhiv je sklopio Ugovor s dr. Buturcem planirajući izdavanje publikacije u okviru obilježavanja 750. obljetnice grada Požege, 1977. godine. Iako su sredstva za tiskanje bila osigurana, rukopis, recenzije i kolacioniranje tekstova na vrijeme pripremljeni, već složeni tekst, predstavnici aktualne političke vlasti 1977. godine zaustavili su i onemogućili njeno izlaženje. Stoga će korespondencija, Josipa Buturca, nastala u vremenu 1970. do 1977. godine dati potpuniju i jasniju, ocjenu tadašnjih političkih i kulturnih prilika. Veliku vrijednost u arhivskom gradivu ima Dnevnik dr. Josipa Buturca, nastao u vrijeme duhovnih vježbi s velikim izborom teoloških meditacija, ali i s jasnim određenjem prilika u kojima je živio i djelovao njegov autor.

5. Zaključak

Preventivne mjere zaštite arhivskog gradiva obuhvaćaju osiguranje primjerenog prostora za smještaj gradiva te mikroklimatskih i drugih uvjeta u spremištima, adekvatan smještaj arhivskog gradiva u odgovarajuću zaštitnu ambalažu, ali i sustav nadzora i upravljanja gradivom u cjelini te određeni aspekti njegove obrade. Preventivne mjere čine osnovu zaštite arhivskog gradiva. Osobni fond, kao dio ostavštine dr. Josipa Buturca, svećenika prije svega, a potom arhiviste, povjesničara i znanstvenika, sveučilišnog profesora, čije je životno humanističko određenje ukazivalo kako se zagovara i čuva hrvatska kulturno-povijesna baština i komu je znanje bilo najsuptilniji kapital.

6. Izvori i literatura

- [1] Buturac, L. (2002). *Život i djelo dr. Josipa Buturca (1905.-1993.)*, Naklada Slap, Jastrebarsko; Hrvatski državni arhiv, ISBN 953-6005-44-1 (Hrvatski državni arhiv)
- [2] Buturac, J. (1995). *Pisani spomenici Požege i okolice 1210.-1536.*, "Naklada Slap", ISBN 953-191-047-2, Jastrebarsko
- [3] Buturac, J. (1973). *Povijest Katoličke crkve među Hrvatima*, Arhiv Hrvatske, Zagreb
- [4] Buturac, J. *Moje uspomene* (rukopis), HR-DASB-PŽ-290, Osobni fond Josipa Buturca 1921.-1995., kut. 2. inv. br. 76/3